

POKROK PUBL. CO. vydává POKROK ZÁPADU a místní vydání

Často, pro Balne okřen, Nebraska; ve Schuyler a Clarkson, pro okra Callax, Nebraska; ve Wilson, Kas, pro stát Kansas; v Cedar Rapids, Ia, pro stát Iowa; v St. Paul a Minneapolis, Minn., pro stát Minnesota, a v Tynali, S. D., pro stát South a North Dakota.

PŘEDPLATNÉ: Pro Spojené Státy \$1.50 Pro Kanadu \$2.00 Do Československé republiky \$3.00

Základní podmínky: Za pomoci peněžních poukazů (Express Money Order), bankovních poukazů (Bank Draft), anebo v registrovaném dopise.

Oznamujete-li své přestěhování, udejte starou i novou adresu. Dopisy s kruhovou adresou uveřejníme ochotně. Musí býti psány, psané bez úmyslu stáhnout osobní poklady a podpisy plným jménem, ať již má být v relaci utajeno, anebo v dopise uveřejněno.

ZA GENERÁLEM M. R. ŠTEFÁNIKEM

Telegram: Praha, 4. května, 1919. Z Bratislavy se oznamuje: Generál Štefánik vrací se do vlasti stal se obětí tragické katastrofy. Opustil Edinu italskou dvojplánkou, přiletěl dnes v poledne nad Bratislavu. Náhle aeroplán se srazil s výše 400 metrů a šel. Všechni cestující, generál Štefánik, dva italské důstojníci a pilot, byli okamžitě mrtvi. Oběti katastrofy byly odvezeny do Bratislavy.

Smrt generála Štefánika dopadá do československého světa jako hromová rána. V okamžiku, kdy triumfuje dílo, jemuž úplně se zavěštil, jemuž věnoval všechno své myšlenky a citění, jemuž věnoval celou svou bytost a pro něž po celou dobu války dal všechny své myšlenky, všechno svoje citění, celý svůj život i jmění, padá on, jeden z nejprvních spoluvůdců československé republiky, náhodnému neštěstí za oběť. Nemůže být větší tragikou v této smutné události. V okamžiku celkového triumfu národa zabíjí se muž, který po celou dobu svého vyhnanství nejvíce přispěl k osvobození svého rodného kraje, svého drahého Slovenska, zabíjí se právě v okamžiku, kdy po dlouhé době přistává do svého rodného kraje, nad svou Bratislavou.

Tak píše v "Československé Korrespondenci" v Paříži vycházející, zahraniční ministr československé republiky, Dr. Eduard Benš.

Budeme mít ještě příležitost říci, kdo byl generál Štefánik. Za tím jen několik slov. Na začátku války v době, kdy ještě nebylo o našem hnutí ani potuchy, kdy naše kolonie instinktivně začaly volávat hnutí pro osvobození vlasti, on, máje už tehdy přístup ku vynikajícím kruhům politickým mezi Francouzi, začal velmi intenzivně pracovat. Nehledě k jeho osobním vysokým kvalitám, důležitou zejména zdůraznit, že cestu k politickým kruhům, k jednotlivým vládním, speciálně francouzské a italské, otevřel našemu hnutí on. On to byl, který připravoval zejména pozdější naši Národní Radu přístup do politických kruhů, který uvedl v osobní styk se všemi významnými osobnostmi naší pracovníky, který dal první základy naší diplomatické činnosti a který právě byl prvním a nejlepším naším diplomatem. V této roli, zejména ve vyjednáváních osobních, jeho ohromné zásluhy málo jsou známy a důležito to dnes konstatovat. Bude možno snad v krátké době vyličit krok za krokem jeho činnost a ukázat, jak nenahraditelné byly jeho zásluhy v tomto směru. Měl zvláštní dar získávání si osobu svým osobním vystupováním a po této stránce, jak jsme řekli, on dal základ naší diplomatické činnosti a on to byl, který získával nám první přátele oddané a věrné ve Francii a jinde.

Jeho činnost byla neobyčejně intenzivní a daleko přesahovala rámec československé otázky. Účastnil se důležitých jednání v různých otázkách světové politiky i vojenských operací a měl vliv na všeobecnou politiku francouzskou i italskou; působil v celé řadě otázek, týkajících se politiky anglo-americké, měl značný vliv v otáz-

kách politiky ruské a mimořádnou účast na rozvoji akcí proti Rakousko-Uhersku. Byl to duch velkých, který viděl v československém problému jen malíčkou součástí problému světového, který viděl vysoko a široko, který dělal vždy jen světovou politiku a který řešil problémy války vždycky jen světově.

V naší činnosti vojenské zaujímal místo přední. Zapýval se více celkovými otázkami naší, abychom tak řekli, vojenské politiky, méně detailními problémy organizace, ale on to byl, který princip zřízení naší armády především postavil a s krajní obětivostí probouřoval jak ve Francii, tak v Rusku, v Americe a jmenovitě v Itálii. V Itálii speciálně on to byl, kterému se podařilo přesvědčiti vládu, by zřídila československou armádu. Základní problémy organizace armády, zejména ve Francii a obzvláště v Itálii, také on vnitřil a uskutečňoval. Jeho činnost byla krajně pronikavá a zasahovala do všech oborů. Není možno dnes vyjmenovati jednotlivá fakta, která ukazují postupu na jeho činnosti a která zdůrazňují jeho vlastní osobní úspěchy. Chceme jen prozatím konstatovati, že jako charakter byl člověk, který vědomě postavil si za cíl svého života heslo: práce, láska, poctivost. Byl skutečně krajně pracovitý, byl neobyčejně poctivý a lásku k lidem pokládá za hlavní vlastnost člověka. Poctivost k sobě samému a k jiným byla mu kriteriem pro každé individuum. Byl krajně neústupný a nekompromisní člověk v otázkách, kde nemohl najíti právě toto své heslo, kde nebyl přesvědčen o poctivosti pohnutek činnosti a citů lidí, s nimiž jednal. Měl neobyčejně odvahu slova a ve svém jednání s lidmi často si je zakával tím, že dovedl jim říci neustupně pravdu do očí.

Jeho intelligence byla nesmírně vysoká. Málo jest lidí, kteří by byli tak inteligentní jako on a jistě pravdivá po této stránce byla slova, která mu řekl maršálek Foch: "C'est un de plus brillants soldats que j'ai connus dans cette guerre." (Jest to jeden z nejskvělejších vojáků, které jsem v této válce poznal). Není pochybnosti, že bylo v jeho osobě mnoho geniality, a že byl jeden z nejlepších lidí, jaké jsme měli.

Jeho místo v naší historii národní a speciálně v historii Slovenska, jest a bude z předních nejen pro to, co ve válce pro národ učinil, ale i pro tyto jeho charakteristické rysy osobní. V celém jeho činnosti bylo cosi romanticky krásného, vždy citově zabarveného a hrdinného. Štefánik byl v pravém slova smyslu člověkem hrdinou, charakterem hrdinským. Byl v jistém smyslu typickým Slovákem a tragická jeho smrt, v níž jest cosi úchvatně krásného pro všechny ty, kteří znají ráz jeho činnosti a jeho neobyčejně sugestivní a silnou osobnost, jeho postavu jenom ještě vyzdvihuje a všechnu jeho osobní vlastnosti a všechny jeho činnosti vkládá do tragicky vzneseného a krásného rámeč.

Jeho smrt působí bolest celému národu. Často říkával, že těžko bude možno oceniti to, co v boji zahraničním všechno udělal. — Kéž národ československý zachová generála Štefánika, jednoho ze svých nejlepších synů, navždy ve věčné paměti!

STANOVISKO MÍROVÉ KONFERENCE K NĚMECKÉMU RAKOUSKU

Po předložení mírové smlouvy Německu, zvláštní, snadno ovšem vyvážitelný zájem jevil se o to, jaký asi bude preliminární mír, předběžný souhrn mírových podmínek německému Rakousku dikтовaných. Očekávalo se zde i v Evropě, že mírová konference bude bráti více ohledu na německé Rakousko, ač ve skutečnosti a dle práva i spravedlnosti dostati by se mu mělo téžších, nebo alespoň stejně těžkých podmínek jako Německu. Jest to věru zvláštní zjev, že náhoda ve spojení zemích mnohem nepřátelštější se jevila a dosud jeví proti Německu a tím vyvolána byla i domněnka, že německému Rakousku a Uherku dostane se příznivějších podmínek mírových.

Ve smyslu tomto píše také "Československá Korrespondence" v Paříži vycházející, že dne 20. května takto: Situace německého Rakouska a

ovšem i Maďarska na konferenci míru je poněkud jiná než postavení Německa. Německo přece jenom válku vedlo, bylo hlavním odpůrcem západních mocností, i když provokatérem války a nástrojem k jejímu rozpoutání bylo Rakousko. Psychologie západu a všech, kdož na konferenci rozhodují, je taková, že jsou nepřátelsky naladěni daleko více proti Německu, než byli proti Rakousku a Maďarsku. Odtud tendence býti poněkud mírnější k Rakousku a Maďarsku. Důležito ovšem ihned dodat, že tato umírněnost týká se daleko více formy než podstaty věci. I zde dobře vědí, jaká míra spolupráce a spolupovolenosti ve válce světové náležejí Vídni a Budapešti. Proto se nemůžeme obávat, že by jich nějak zvlášť seřídili.

Jedná se však o jistou tendenci, která existuje a kterou skrývají si neschůzí. Již ve způsobu pozvání a ve způsobu vypravení rakouských Němců na konferenci mírovou jeví se jistá ústupnost k Rakousku a Maďarsku. Bývali rakouští národové citi se tím oprávněně dotčeni a není pochybnosti, že Francouzi, Angličané i Američané dobře to pochopili. Zůstává ještě nepatrná klika bývalých austrófilů, kteří nyní mají možnost trochu se uplatnit a kteří se uplatňují tím, že v novinách a ve veřejném mínění dělají propagandu pro Rakousko. Ze tato propaganda dalekosáhlých důsledků mít nemůže a nebude, můžeme ukázat ihned.

Preliminární mír budou se dotýkat především otázky územní. Můžeme s potěšením konstatovati, že se nám dostalo v tomto směru zadosudnění; nejen že všechny poplašné zprávy o koncesích

hospodářské a finanční. Zde důležitě na stráž, poněvadž skutečně jisté nebezpečí pro ostatní národy bývalé rakouské monarchie tu hrozí.

Spojení se dosud nezavázali úplně svých dřívějších chybných názorů o rakouském problému. — Nejednou jsou dojatí ubohým osudem Vídne a rakouských Němců, které, jak se jim zdá, stihne na prostý bankrot finanční i hospodářský. Vídeňské vysoké finanční kruhy mají doposud značný vliv v mezinárodním světě finančním, který naprostým bankrotem vídeňským bude značně postřelen. A jakmile přicházejí v úvahu tyto věci, ustupují těmto skutečným vítáním požadavkům přímo zainteresovaných kruhů do značné míry sympatie politické. Proto není divu, že určité kruhy spojenecké vynaloží a vynaloží vše, aby finanční a hospodářská ustanovení proti německému Rakousku byla pokud možno mírnější nežli ustanovení teritoriální. Tu tedy je důležito, abychom stáli na stráž a bránili se oněm velmi silným a mocným proudům, které hledaly cestu, jak pomocí rakouským Němcům, ať už v otázce předválečných dluhů, nebo v otázce dluhů válečných, majetku, náležejícího bývalému rakousko-uherskému státu nebo konečně v otázce bankovek. Hledaly pro tyto čtyři problémy různá řešení, a jestliže boj bývalých rakousko-uherských národů, nyní osvobozených, v otázce teritoriální byl těžký, není pochybnosti, že v těchto čtyřech bodech je ještě těžší.

Stanovisko československé republiky v této věci je jasné. Bylo také konferenci námi velmi přesně, jasné a důrazně vyjádřeno. — Musíme přijmouti podíl na před-

vedlivé zájmy a požadavky národů, kteří bojovali proti Německu a Maďarsku nebyly respektovány, museli by sousedé Rakouska a Maďarska vyvodili z toho proti těmto dvěma státním důsledky. Spojenci by tím nedosáhli míru a pokoje ve střední Evropě, uštědřili jen nových bojů a anarchie. Naše obchodní kruhy i lidové vrstvy, jejich všeobecná životní úroveň by tím utrpěla, musí si to uvědomiti a musí se připraviti k nastoupení určité politiky, která by zneškodnila, abychom nesli v jakékoliv formě, třeba nepřímo, důsledky za ty, již válkou jsou vinni.

Preliminární mír s Rakouskem budou se týkati jen území rakouského a bude rozhodnuto v nich o hranicích jen ohledně Rakouska. Zůstanou tudíž v preliminárních těchto nerozřešených problémy o státní otázce jihoslovensko-italské, konflikt česko-polský a polsko-ruský. O těchto otázkách bude učiněno rozhodnutí ve zvláštních mírových smlouvách, týkajících se výlučně jen příslušných států.

To jsou asi hlavní linie preliminární s Rakouskem. Preliminární s Maďary budou uskutečněny teprve v okamžiku, kdy se bude mocti počítati s nějakou solidní vládou v Budapešti. To však nebrání tomu, aby hranice sousedů maďarských, a tudíž také naše hranice na Slovensku, nebyly v době nejkratší stanoveny. O našich hranicích vzhledem k Maďarsku konference již definitivně rozhodla a budou známy veřejnosti v době nejkratší.

NEPOKOJE V EGYPTE A INDII

Neobyčejně zdrcení všech životních potřeb, které v celém světě tak těžce dolehlo za války na malého člověka, vyvolalo všude nespokojenost, která někde projevoje se mírnými a nevinnými papírovými protesty, jinde vřehol v otevřené revolty, dle povahy toho kterého národa a dle okolností, které pro lid přirozeně tuto nejcitlivější bolest provázejí.

Také ony vážné bouře v Egyptě a Indii, které v dubnu a počátkem května znepokojovaly státníky velké britské říše, měly svůj bezprostřední podnět v nesmírné drabotě ať už potravin či jiných potřeb k tomu ovšem dlužno přičísti palčivé otázky národnosti a náboženské, které v obou těchto státech pod britskou ochranou se nalézají, už dávno byly příčinou neustálých rozbrojů a které usilují o podvrácení základů dnešního poměru těchto zemí k britské říši.

V Egyptě vypukly bouře už ke konci března a byly chvíle, kdy všechno, jak se říká, "viselo na nitce." K velkým demonstracím došlo v Kairu a v Alexandrii. V těchto městech byly evropské kolonie v pravém slova smyslu obléhány vzbouření. Ze nedošlo ku masakru, děkovati dlužno jenom včasné domorodých obyvatelů míru, jejich obchodní zájmy spjatý jsou s evropskými a kteří zůstali věrni pořádku. Domorodá egyptská armáda i policie obdržela také v této těžké zkoušce loyality. — Vzdor tomu však přišlo na mnohých místech o život mnoho Evropanů, hlavně ovšem Angličanů. — Oběti na straně vzbouřené jsou velké, ježto vojsko užilo všude plně svých zbraní.

Zajímavé je, že egyptští úředníci přidali se ve velké míře na stranu vzbouřené. Situace byla skutečně těžká, když vrátil se do Egypta generál Allenby, vítěz palestýnský, který různým vojenským zakročením a slibem, že odčiní skutečných klivd, stišil rozbourené vlny odboje a ovládl situaci. Také proklamace státního mněla utišující účinek, ač potom po celý duben docházelo, hlavně ve jmenovaných městech, k rozličným projevům nespokojenosti, stávkou počínaje a krvavými boji konče a dosud ještě nepodařilo se znervosňující mysl utišiti úplně.

Bouře egyptské, projednávání zákona o zneškodnění revolucní agitace (tak zv. Rowlett Act), otázka Cařihradu (másta mohamedánského kalifátu, o jehož osudu se jedná na mírové konferenci), měly svou, možno-li ještě vážnější odezvu v Indii. Vážné vzbouření vypuklo v provincii Punjab, kde ve svatém městě sekty Sikhů, v Amritsaru, došlo k masakru anglických obchodníků a ničení majetku veřejného. Vzbouření zúročili železníci trati a nádraží v celém dalekém okolí, tak že Angli-

čané použili potom k obnově plánu aeroplánů. K mešním k vyvým houbám došlo také v Lahore, Ahmedabahu, Bombay, Kalkatě a jinde. Za zvláštní zjev se považuje, že tentokrátě houbili se Mohamedáni svorně s Hindy, čímž situace velice byla stížena. Jako v Egyptě, tak i v Indii domorodí vojsko a policie zůstali věrni anglickým autoritám.

ČESTNÉ PAMATKY UPŘÍMNÉHO ČECHA

V této době, kdy tak tragicky život svůj dokonal generál M. R. Štefánik, skosila smrt předčasně též upřímného syna vlasti, o němž dříve širší veřejnost nemnoho věděla. Doplála lampa učence a o fedníka, Václava Kratochvíla přítele Vrethického, jenž mu v noval své "Exulanti," přítel Kramářova, Grégrova, Kramářova, Eimova, Rezkova, Kaizlova a jiných.

Václav Kratochvíl odešel tak tiše, jak žil. Větev známé rodiny podpíráckých tubých protestantů narodil se 1. dubna 1861 a studoval v historickém semináři profesora Emlera a Golla, ve filosofickém prof. Masaryka, potom ve Vídni a na ústavě pro dějiny rakouské. Roku 1890-91 poslán byl jako stipendista do Florencie a Říma ke studiu archivů státních, vatikánských. Na podzim roku 1891 stal se úředníkem dvorského a státního archivu ve Vídni. Napsal řadu článků, uveřejněných v Rezkově Časopise hist., Časopise Česk. Musea a jinde, vydřel v archivu až do skonu Rakousku, potom byl přidělen likvidační komisi naší ve Vídni, rozemohl se, byl převezzen do svého rodiště a žil mírel 21. dubna.

I tento život shasl předčasně kus jeho byl obětován vlasti. — Nak ovšem, než Štefánikův a Č. hora Veselého, Kratochvílův člověk přesný jako hodiny, věk, jenž studoval biologii, z cenu života a vystríhal se vše, co by jej mohlo ukrátiť a ničiti.

Až do války, až do druhého byl bytí Bělehradu Rakouský a Německý. Tenkrát vítězové vyloupili místo, odvezli nábytek, fortepiano, knihovny, kohece, obrazovky a vůbec všechno, čím do se hnot a co se dalo odloppout do svých domovů nad Dunajem Tiszou a Sprévou a zničili, nedalo transportovati; tenkrát přivezli do Vídne srbský státní archiv ad usum pp. Preming Peutelschmida, Koeniga a jiný. Byl tehdy zavřen Dr. Kramář, proti němuž bylo sice důkazů do ale Preminger jich chtěl míti stále více, a byl zavřen Klofáč, přemněmž neměli ničeho a toužili i něco.

Proces Kramářův byl náhle ručen — až co srbský archiv přídí. A srbský archiv byl svěrem prozkoumán — Václavu Kratochvílovi. Policie střežila svy špiely každý jeho styk a krok kanceláři bědli nad ním kolle ve Maďarsku a Německu, den co ráno musil vydat účet ze své studii a výzkumů. Musil studov dnem i nocí, v kanceláři i dom.

A tu ten člověk chutného zdravě přenesl jindy jako hodiny a opalný jako hypochondr, začal pít čou nou kávu v množství stále větš a větším, jen aby zmohl ta akta v nich aby mu neušlo ani jmění ani zmlínka o některém našem čl věku. A když se vyskytlo jméno a když se objevila zmlínka — toval celý akt do kamen. V p. něm letě roku 1916 topil takto na so noc, podezřelá akta nosil ps. Kde stál český člověk, přičiňov své dohlížitele všemi možný způsoby a noc co noc se udržov při svězení znovu a znovu bern kávu. Pod okny mu chodili špi lově, on seděl v kuchyni a to Boží i heroismus má své dro. Bojště, karbonátství, úřad : Kde stál český člověk, přičiňov se, jak mohl. Na svou pěst, srozumění s druhými.

Srbský archiv nedal katova mu Rakousku ničeho. A mohl ... bylo tam leccos ... tajem jeho šlo s Kratochvílovou pa do hrobu. Ze studia jeho zblýly mu d. tvím záchvaty mdloby, poru srdce. Jeden takový záchvat sklítil za dubnové noci v osv. zené vlasti.

Přehledka raněných vojáků

Ranění vojáci, kteří právě vylodění byli s transportu, podrobeni jsou v přistavišti důkladné lékařské prohlídce než nastoupí další cestu do hospitalu, v němž do pozdravení svého pobýti mají.

teritoriálních rakouské republiky na našem území (na příklad na Znojensku), vyráběné a šířené s toužou tendenci a za těžké okolností jako známé zprávy o českých Německých ve vídeňských novinách, byly naprosto vymyšleny, ale naopak v preliminárních míru zastěny jsou nám jisté výhody teritoriální vůči Rakousku, koncesse, které pro nás jsou nezbytné a jejich oprávněnost konference mírová uznává. Stejně tak ve věci Jihoslovanů, až na malé výjimky, nebylo učiněno zadost požadavkům rakouským, ale jihoslovanům. Jsou ovšem některá rozhodnutí teritoriální, s nimiž Jihoslované nejsou úplně spokojeni (v Korutaněch), ale na jiných místech jsou zase uspokojeni úplně (ve Štýrsku).

Ohledně Itálie je známo, že jí bylo ustoupeno značné území zejména v Tyrolích, kde Brenner je hranicí.

Otázka západních komitátů německých v Uhrách byla předmětem dlouhých úvah a dnes klom se konference k názoru zachovatí zde historické hranice, to jest nepostupovati toto území Rakousku. Domníváme se, že také nám toto řešení je výhodnější.

V celku tedy v ohledu teritoriálním nejen že konference mírová nijakých zvláštních výhod německému Rakousku neposkytne, ale podmínky tyto dopadnou na ně stejně těžce, jako těžce dopadly na hlavy Němců z říše. Jest ovšem pravda, že v jistém směru austrólské krubhy a spojení vřehce budou se snažiti ulehčiti osud německého Rakouska. Jestliže v ohledu teritoriálním byly odmítnuty jakékoliv koncesse rakouským Němcům, pomýšlí se na to, aby se jim poskytl jistá koncesse

válečných dluhů, odmítáme však úplně dluhy válečné. Nemůžeme platiti za tak zvaný majetek bývalé rakousko-uherské monarchie a otázka bankovek rakousko-uherských je pro nás otázkou vnitřní, při čemž si vyřizujeme právo požadovati odškodnění od poražených. Mimo to ve finanční komisi a v komisi pro náhradu škod válečných předložila československá delegace soupis škod a žádala část na náhradě škody, kterou budou musit poražení zaplatiti. Není jistoty, zda tento integrální náš program bude uskutečněn. Musíme však velmi kategoriicky odmítnouti každý pokus, který by nás ehtěl znovu rekonstruovati v té neš oně formě bývalé monarchie. nutiti nás k společnému placení s ostatními nebo docela nás stavěti na roven poražených rakouských Němců a Maďarů. Tyto tendence se objevily, také několikrátě byly vysloveny italským ministrem Crispim, italskou publicistikou a speciálně "Corriere de la Serra," ale československá delegace velmi důrazně je vždycky odmítla.

V okamžiku, kdy toto píšeme, všechna ustanovení týkající se otázek hospodářských a finančních nejsou ještě hotova. Naznačujeme jen, že se jedná, a upozorňujeme naše veřejné mínění na problémy, o jejich řešení se nyní bojujeme. Opakujeme: strach spojenců a zvláště Francouzů, že německé Rakousko by se chtělo připojiti ku Německu, je nutí, aby nabízelí Rakouskům určité výhody. Německí rakouští vůdci, využívají a zneužívají toho a některé politikové spojenců jsou tak krátkozrací, že tuto hru neprohlédli. Učinili jsme vše, abychom na to upozornili. V případě, že by toho nebylo v preliminárních mírových dbáno a sprá-

President Wilson českým doktorem

Paříž, 10. března. — Čestná delegace starobylé Pražské univerzity přijata byla věru za prezidentem Wilsonem, jemuž odevzdala diplom doktora práv a dekret na profesuru university.